

Kryteria oceniania. Zakres podstawowy. I klasa liceum ogólnokształcącego i technikum

Poniższy zestaw wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny uwzględnia planowane osiągnięcia ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności zawarte w rozkładzie materiału i planie wynikowym zintegrowanym z serią *Ślady czasu*. Zestaw ten to jedynie propozycja. Nauczyciel może wykorzystać przedstawiony podział wymagań w swojej pracy dydaktycznej lub zmodyfikować go tak, by w pełni odpowiadał on specyfice klasy i indywidualnym możliwościom uczniów, z którymi pracuje.

Wymagania edukacyjne uwzględnione w poniższych kryteriach oceniania są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i zawartą w rozporządzeniu z dnia 8 marca 2022 r.

	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Historia – od opowieści do nauki	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: historia, prehistoria, historiografia, źródło historyczne • nazwy głównych epok historycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady źródeł historycznych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów <i>Cycerona Historia magistra vitae est</i> <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • różne metody rachuby czasu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: hagiografia • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentować klasyfikację źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać rodzaj źródła historycznego

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości 	Polski i dziejów powszechnych		
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
<p>2. Pradzieje ludzkości</p> <p>Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między historią i prehistorią • znaczenie wynaleźenia pisma dla rozwoju cywilizacji • znaczenie wynaleźenia ognia dla rozwoju człowieka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów ludzkich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria • znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: darwinizm • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: australopitek, homo habilis, homo erectus, homo sapiens neanderthalensis, homo sapiens, homo sapiens sapiens <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces ewolucji człowieka • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzny Półksiężyc 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać charakterystyczne cechy sztuki prehistorycznej
<p>3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postać: Hammurabiego <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Sargona I Wielkiego, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ziggurat, sztandar z Ur, Akad, Asyria 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: satrapie, szachinszach • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki • omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości

	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Babilon <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Międzyrzecze 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: miasto-państwo, pismo klinowe, władza despotyczna • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu • zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru 	<ul style="list-style-type: none"> • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny Imperium Akadyjskiego, Babilonu i Asyrii, Persji 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii 	
4. Egipt faraonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postać: Cheopsa • surowce naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: faraon, piramida, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Ramzesa II, Dżesera, Kleopatry • zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Nermery • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt, katarakta <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Chefrena • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ warunków naturalnych na religię starożytnego Egiptu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić dzieje państwa egipskiego • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać wierzenia religijne Mezopotamii i Egiptu • porównać system prawny i etyczny starożytnego Egiptu i Mezopotamii

	<ul style="list-style-type: none"> wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał wskazać na mapie Egipt 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić cechy kultury egipskiej wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby 	<p>organizacji i rozwoju państwa egipskiego</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan wskazać na mapie Karnak, Luksor, Gizę 		
5. Starożytny Izrael	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Kanaan, niewola babilońska, świątynia jerozolimska, judaizm, Ściana Płaczu, menora uwarunkowania geograficzne Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Filistyni, Judea, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga znaczenie Biblii (Starego Testamentu) dla poznania dziejów starożytnego Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Jerozolimę oraz granice 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Talmud, prorocy, diaspora różnice między pierwszą i drugą świątynią jerozolimską <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny podbite oraz uznające zwierzchnictwo Królestwa Izraela wskazać na mapie szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny powstania diaspory żydowskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować system prawny i etyczny w kulturze żydowskiej wskazać na mapie Masadę wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela 	<p>Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.</p>			
<p>6. Starożytne Chiny i Indie</p> <p>Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) postacie: Konfucjusza, Buddy okres działalności Buddy (VI–V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI–V w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, buddyzm, hinduizm wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) postać: Aśoki bóstwa hinduistyczne: Wisznu, Sziwę <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reinkarnacja, braminizm, konfucjanizm, wedyzm, nirwana, karma, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne przyczyny budowy Wielkiego Muru <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) czas powstania Imperium Maurjów (III w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: taoizm, okres wedyjski, sanskryt wpływ konfucjanizmu na zachowanie tradycyjnego podziału społecznego w Chinach <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Harappę i Mohendzo Daro scharakteryzować wierzenia starożytnych Chin i Indii 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Shi Huangdi, Lao-cy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać główne różnice między cywilizacjami Bliskiego i Dalekiego Wschodu

	<i>Indus, Huang-ho, Ganges</i>				
Starożytna Grecja					
7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochodzenie nazw: Hellenowie i Grecy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Hellada, Hellenowie, polis, agora, zgromadzenie ludowe, pismo alfabetyczne <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: oligarchia, hoplici • dlaczego starożytni Grecy nie stworzyli jednego państwa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji • wymienić ludy zamieszkujące starożytną Helladę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: basileus, Fenicjanie • wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków • dlaczego w Grecji rozwinęła się produkcja ceramiki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować formy ustrojowe greckich polis 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Massalia – dzisiejsza Marsylia)
8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich <i>poleis</i>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 508–507 p.n.e., 444–429 p.n.e. • postacie: Likurga, Peryklesa • ustroje polityczne greckich polis – Sparty i Aten <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 594 p.n.e. • postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa • kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 621 p.n.e. • reformy Solona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: strąsnięcie długów, strateg <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny i skutki powstania 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Rhetra, agoge • okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim • opisać proces kształtowania się demokracji ateńskiej

	<p>periojkowie, heloci, archonci, areopag, demokracja, rada pięciuset, ostracyzm, metojkowie</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Ateny i Spartę 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Związek Peloponeski, apella, eklezja, demagog wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis wskazać na mapie zasięgi terytorialne polis spartańskiej i ateńskiej 	<p>Związku Peloponeskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach omówić kompetencje organów władzy w Sparcie i Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten 	
9. Wojny grecko-perskie i wojna peloponeska	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e., 431–404 p.n.e., 421 p.n.e. postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą obowiązki państw należących do Związku Morskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. postacie: Nikiasza, Dariusza I przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego etapy wojen grecko-perskich bitwy pod Platejami, Mykale 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 449 p.n.e. postać: Kalliasa decyzje pokoju Kalliasa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Imperium Achemenidów przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie terytorium zajmowane przez strony walczące w wojnie peloponeskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: triera, falanga, Związek Morski, wojna peloponeska • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić strony walczące w wojnie peloponeskiej oraz podać jej rezultat • wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę 	<ul style="list-style-type: none"> • główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten i Sparty <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • opisać przebieg wojen grecko-perskich • scharakteryzować przyczyny i konsekwencje wojny peloponeskiej • wskazać na mapie Plateje, Mykale oraz tereny objęte powstaniem jońskim, miejsca bitew pod Platejami i Mykale 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich • wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) 		
10. Kultura starożytnych Greków	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 776 p.n.e. • postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 387 p.n.e. • czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncepcję jaskini platońskiej • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego

	<p>Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <ul style="list-style-type: none"> • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos • greckich bogów: Herę, Artemidę, Aresa • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: herosi, Panatenaje, jońska filozofia przyrody, pankration <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować religię starożytnych Greków • opisać wygląd greckiej świątyni • podać przykłady greckich budowli • wskazać na mapie Olimpię oraz górę Olimp 	<p>Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia Platońska, Likejon, sofisci <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić genezę teatru greckiego • wskazać na mapie Delfy, Milet 	<p>i klasyczny (V–IV w. p.n.e.)</p> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego • podać przykłady greckich rzeźb • omówić poglądy wybitnych filozofów greckich • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską
11. Imperium Aleksandra Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) • postać: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego) 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. • postacie: Filipa II, Demostenesa, Dariusza III <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić dokonania Aleksandra Wielkiego

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski • przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary • wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II • porównać falangi grecką i macedońską • wskazać na mapie Cheroneę, Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie 		
Starożytny Rzym					
12. Powstanie starożytnego Rzymu i jego podboje	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. • postacie: Romulusa, Remusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego • warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. • postacie: Eneasza, Pyrrusa, Gajusza Mariusza • organizację armii rzymskiej • bitwy pod Mylae, Kannami, Zama • wojny Rzymu z Macedonią 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić postawę i dokonania Hannibala

	<ul style="list-style-type: none"> • podboje Rzymu w Italii • przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Italia, forum, Kapitol, Etruskowie, wojny punickie, triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum • wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki Rzymu • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: reformy Mariusza, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, aquila, taran, rostra • przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii • przyczyny i znaczenie reform Mariusza • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację armii rzymskiej • wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zameę 			
--	---	--	--	--	--

<p>13. Rzym – od republiki do cesarstwa</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753–509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • zasady funkcjonowania pryncypatu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni ludowi, dyktator, edylowie, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat • rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 52 p.n.e. • postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • dokonania Juliusza Cezara <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • wskazać na mapie Kapuę, Rubikon 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Marka Brutusa, Marka Lepidusa • uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • scharakteryzować zasady pryncypatu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: S.P.Q.R. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić drogę do władzy Oktawiana Augusta
---	---	--	---	---	--

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt 				
14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 27 p.n.e., 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego decyzje zawarte w edyktie Karakalli nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Pax Romana, plebs, Wał Hadriana, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 293 n.e. postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra podział społeczeństwa w okresie cesarstwa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: latus fundum, tetrarchia, solid, Hunowie zasady funkcjonowania tetrarchii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 9 n.e., 378 n.e., 476 n.e. postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Attyli <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: limes, aureus, kolonat, prefektura, rada cesarska, Ostrogoci przyczyny wprowadzenia kolonatu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 66–73 n.e. postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: dekurioni <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy wskazać na mapie Adrianopol 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi ocenić próby reform w cesarstwie

	<p>romanizacja, edykt Karakalli, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich 		
15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. • postaci: Jezusa, Nerona • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 380 n.e., 392 n.e. • postaci: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 325 n.e. • postać: Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: arianizm 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan • scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian

	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia edyktu mediolańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, religia panująca, herezja, sobór <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić genezę chrześcijaństwa opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić symbolikę chrystogramu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu 	<p>w kulturze i obyczajowości Rzymian</p>
16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Cilniusza Mecenasa, Tacyta najważniejsze dzieła rzymskich twórców osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 312 p.n.e. postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cyncerona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: portyk, Via Appia, reliefy, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka znaczenie znajomości retoryki w życiu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 45 p.n.e. postacie: Seneki, Witruwiusza sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: porządek kompozytowy, insule, kalendarz juliański 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać budowle rzymskie istniejące do dziś w dawnych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian

	<p>triumfalny, termy, akwedukty, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<p>politycznym starożytnego Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • zasadę działania akweduktu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie 	<p>provincjach rzymskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej 	
Bizancjum i świat islamu					
17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 476, 527 • postać: Justyniana I Wielkiego • cele polityki Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie Konstantynopol 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Belizariusza • ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: patriarcha Konstantynopola • cel wydania Kodeksu Justyniana <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Prokopiusza z Cezarei, Leona III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: filar, galeria, baptysterium <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ikonokłasci, ikonodułowie, atrium, przypora • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istotę sporu ikonoklastycznego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegał spór ikonoklastyczny • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”

		<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. • wskazać na mapie Rawennę 			
18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 622 • wiek, w którym spisano Koran • postać: Mahometa • kierunki ekspansji arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, prorok, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad • główne założenia islamu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów • wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 632, 732 • pięć filarów islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ramadan, imam, muezzin, mufti, arabeski, cyfry arabskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować stosunek Arabów do podbitej ludności • wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 711 • postać: Awicenny • cechy kultury arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dżahilijja, islamizacja, arabizacja, astrolabium, kultura orientalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów • wskazać na mapie Poitiers, Kordobę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady zabytków kultury islamu 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza

Europa średniowieczna					
19. Państwo barbarzyńskie i monarchia Karola Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 496, 800 • postaci: Chlodwiga, Karola Wielkiego • terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, beneficja, renesans karoliński • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 732, 751, 800 • postaci: Karola Młota, Pepina Krótkiego • okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwa, marchie • znaczenie sakry królewskiej • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Akwizgran oraz zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 756, 771 • postaci: Alkuina, Einharda • kompetencje majordoma • organizację państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, kapitularze, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, minuskuła karolińska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: denar <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza 				
20. Państwo Ottonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 843, 962 • postaci: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: traktat w Verdun, Święte Cesarstwo Rzymskie, diadem, imperium chrześcijańskie, zjazd gnieźnieński • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 814, 911, 996, 1002 • postaci: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: idea uniwersalizmu chrześcijańskiego • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 955 • postaci: Ottona II, Teofano <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: dynastia Ludolfingów, <i>christianitas</i>, benedyktyni • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odnowienia cesarstwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 919 • postaci: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać podobieństwa i różnice między koncepcjami uniwersalizmu Karolingów i Ottonów • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>christianitas</i> z uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów

	i Ludwika Niemieckiego				
21. Powstanie nowych państw w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1066 • postać: Wilhelma Zdobywcy • kierunki ekspansji Normanów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, plemiona, chrystianizacja <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 911 • postać: Kanuta Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Waregowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Karola III Prostego, Haralda I Pięknowłosego, Eryka Zwycięskiego • okoliczności powstania państw skandynawskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • wskazać na mapie nowe państwa w Europie Północnej w X–XI w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: tkanina z Bayeux <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić treść tkaniny z Bayeux • ocenić skutki ekspansji Normanów • opisać proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji
22. Feudalizm w Europie	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze cechy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny oparty na własności ziemi (feudalizm) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), włości feudalne, danina, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hierarchię zależności pomiędzy grupami lennymi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie systemu feudalnego • zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw

	społeczeństwa feudalnego	czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić genezę feudalizmu • wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym 	<ul style="list-style-type: none"> • określić stosunki panujące między poddanymi a rządzącymi • dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej • omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej 	społeczeństwa średniowiecznego	
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1075 • postacie: Grzegorza VII, Henryka IV, Benedykta z Nursji Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, papocezaryzm, cesaropapizm, inwestytura Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1122, 1123 • postacie: Kaliksta II, Henryka V • postanowienia konkordatu z Wormacji • postanowienia I soboru laterańskiego Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, konklawe, ekskomunika, bulla <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: uniwersalizm papieski, antypapież, <i>christianitas</i>, benedyktyni • motywy działania papieża oraz cesarzy podczas sporu o inwestyturę Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę 	Uczeń zna: <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1059 Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • opisać założenia reformy kluniackiej i gregoriańskiej • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego 	Uczeń potrafi: <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie • scharakteryzować istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskiej) • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>christianitas</i> z uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów • wyjaśnić duchowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i>

		<ul style="list-style-type: none"> • omówić przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV 			
24. Wyprawy krzyżowe	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1095, 1096 • postaci: Urbana II, Gotfryda z Bouillon • apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont • przyczyny wypraw krzyżowych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Jerozolimę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1099, 1144 • postaci: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Turcy seldżuccy • motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać przyczyny ruchu krucjatowego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1291 • postaci: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego • cele i przebieg wybranych krucjat • zakony rycerskie i szpitalnicze <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kraje Lewantu, templariusze, joannici, Krzyżacy, rekonkwista, krucjata dziecięca <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Cesarstwo Łacińskie, Akkę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1113, 1118, 1191, 1212 • postaci: Jakuba de Molay, Hermana von Salzy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie przebieg tras poszczególnych krucjat • wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej • wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić religijne, polityczne i społeczne skutki wypraw krzyżowych • wskazać bezpośrednio korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat • przedstawić skutki rekonkwisty
25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział mieszczaństwa na patrycjat, pospólstwo i plebs 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ruch kolonizacyjny, rajca • wpływ przemian społeczno- 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w.

	<ul style="list-style-type: none"> • elementy urbanistyczne średniowiecznego miasta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: bank, gildia, weksel 	<ul style="list-style-type: none"> • strukturę społeczną średniowiecznej wsi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dwupółówka, trójpółówka, cech, akt lokacyjny, prawo wychodu, Hanza, komuna miejska (republika miejska) <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna • opisać wygląd średniowiecznego miasta 	<p>-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką • omówić zmiany w rolnictwie w Europie XI–XIII w. • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast 	<p>w Europie w XI–XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu • opisać republikę miejską na wybranym przykładzie 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast
<p>26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych</p> <p><i>Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy</i></p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>daty: 1164, 1214, 1215</i> • <i>postać: Jana bez Ziemi</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>pojęcia: Wielka Karta Swobód, stan, monarchia stanowa</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód</i> 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>daty: 1250–1273, 1152, 1265, 1302</i> • <i>postacie: Innocentego III, Henryka II, Henryka VI</i> • <i>monarchię stanową w Anglii</i> • <i>monarchię stanową we Francji</i> • <i>monarchię stanową w Niemczech</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>pojęcie: wielkie bezkrólewie</i> 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>daty: 1346, 1356</i> • <i>postacie: Tomasz Becketa, Ludwika IX Świętego, Karola IV Luksemburskiego</i> • <i>treść Złotej bulli</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>pojęcia: Złota bulla, idea uniwersalistyczna, suwerenność państwa, Izba Gmin, Izba Lordów, Stany Generalne, Reichstag</i> 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>pojęcie: konstytucje clarendońskie</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>opisać powstanie parlamentu w Anglii, we Francji i w Niemczech</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>opisać proces powstawania monarchii stanowych</i>

			<ul style="list-style-type: none"> • <i>przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej</i> • <i>proces kształtowania się monarchii stanowych</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wymienić postanowienia Złotej bulli</i> 		
Polska Piastów					
27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 966 • postaci: Mieszka I, Dobrawy • osadę w Biskupinie z ok. VIII w. p.n.e. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gród, drużyna • przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 972, 990 • postaci: Galla Anonima, Hodona • okoliczności powstania państwa polskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić plemiona żyjące na ziemiach polskich przed przyjęciem chrztu przez Mieszka I • wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 968, 992 • postać: Jordana, Czcibora, Świętosławy • najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich • podboje Mieszka I <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: opole, ród, biskupstwo misyjne, <i>Dagome iudex</i>, Związek Wielecki, sąd w Kwedlinburgu, Marchia Wschodnia, bitwa pod Cedynią • polityczne i kulturowe aspekty chrztu Polski • konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisy <i>Dagome iudex</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I • scharakteryzować przyczyny i skutki bitwy pod Cedynią 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego • ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I

<p>28. Bolesław Chrobry i jego państwo</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 992, 1000, 1025 • postać: Bolesława Chrobrego • cel i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerbiec 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 997, 999, 1002–1018 • postacie: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego, arcybiskupstwo gnieźnieńskie • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • postanowienia pokoju w Budziszynie • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską • okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne • cele zjazdu gnieźnieńskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1013 • postacie: Henryka II, Mieszka II, Rychezy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: regalia • motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Czechy, Morawy, Słowację i Grody Czerwieńskie • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa za panowania Bolesława Chrobrego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich • wyjaśnić znaczenie współdziałania Kościoła i państwa w utrwalaniu polskiej suwerenności
<p>29. Kryzys</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1025, 1039, 1047, 1076, 1138 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1034, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1079, 1106, 1135, 1136 	<p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p>

<p>i odbudowa monarchii piastowskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego przyczyny kryzysu w Polsce za czasów Mieszka II znaczenie obrony Głogowa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Miecława, Stanisława ze Szczepanowa, Zbigniewa reformy Kazimierza Odnowiciela rzędy Władysława Hermana <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem istotę sporu między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa wskazać skutki najazdu księcia Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia zjazdu w Merseburgu treść Bulli gnieźnieńskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać konflikt między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego wskazać na mapie zmiany terytorialne za czasów panowania pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> omówić znaczenie kroniki Galla Anonima dla historiografii
<p>30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1138, 1241 postacie: Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Salomei, Henryka Brodatego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski cele najazdu mongolskiego na Polskę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie państwa Henryków śląskich dla idei zjednoczenia Polski wyjaśnić zagrożenie dla państwa, które stwarzał partykularyzm interesów

	<p>Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny rozbicia dzielnicowego • statut Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> • cel spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie dzielnicę, na które zostało podzielone państwo po śmierci Bolesława Krzywoustego 		<ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 	poszczególnych władców dzielnicowych
31. Ziemie polskie w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1295, 1300, 1305 • postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1235 • postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1283 <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II i Wacława III <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. • wskazać zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • omówić politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> zagrożenie dla Polski ze strony Marchii Brandenburskiej oraz Prusów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski wskazać próby przewyciężenia rozbitcia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach wskazać na mapie Marchię Brandenburską 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie metropolii gnieźnieńskiej dla przewyciężenia rozbitcia politycznego ziem polskich
32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim początki społeczeństwa stanowego w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> plan średniowiecznej wsi plan średniowiecznego miasta podział stanowy poszczególnych grup ludności zamieszkujących ziemie polskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wolni goście, zasadzca, wójt, sołtys, patrycjat, pospólstwo, plebs, wolnizna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: prawo średzkie, prawo chełmińskie, prawo magdeburgskie, prawo lubeckie, łan konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
Schylek średniowiecza					

<p>33. Europa w XIV i XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1337–1453, 1377 • postać: Joanny d’Arc • genezę konfliktu pomiędzy Anglią i Francją <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: wojna stuletnia <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1309–1377, 1356, 1360, 1415 • postacie: Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: niewola awiniońska, antypapież <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić przyczyny kryzysu papieżstwa w XIV w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1302, 1346, 1378–1417, 1453 • postacie: Bonifacego VIII, Urbana VI, Edwarda III • treść bulli <i>Unam Sanctam</i> • postanowienia pokoju w Brétigny <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. • wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia • opisać przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej • przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać i opisać największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. • scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. • scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. • opisać zmiany na mapie politycznej Europy w XIV i XV w.
<p>34. Niepokoje późnego średniowiecza</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1347–1352 • postać: Jana Husa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm, husytyzm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1415, 1419–1436 • postacie: Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki • kryzysy religijne w Europie w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Jana Wiclifa • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>) • przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: ruch lollardów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XIV–XV w.

	epidemii dżumy oraz jej zasięg	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pandemia, ruchy heretyckie, taborycy • cele działania Jana Husa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> • idee głoszone przez Jana Wiclifa • motywy działania taborytów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV– V w. • wskazać na mapie zasięg husytyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji dla przezwyciężenia kryzysu w Kościele 	
35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1396, 1444, 1453 • postaci: Osmana I, Władysława III Warneńczyka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Turcy Osmańscy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać kierunki ekspansji państwa tureckiego w XIV–XV w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1348, 1389 • postać: Mehmeda II Zdobywcy • przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: bombardy, Turcy Osmańscy • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postaci: Murada I, Konstantyna XI • konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia elementy architektoniczne charakterystyczne dla islamu i chrześcijaństwa 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać podboje tureckie w Europie • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska

		<ul style="list-style-type: none"> wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy 			
36. Kultura średniowiecznej Europy	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: św. Jadwigi, św. Tomasza z Akwinu, św. Augustyna z Hippony etos średniowiecznego rycerza styl romański styl gotycki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać ceremonię pasowania na rycerza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia legendę o życiu św. Jadwigi średniowieczne wzorce osobowe <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: teocentryzm, Biblia pauperum, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety, romanizm, gotyk <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza scharakteryzować architekturę romańską scharakteryzować architekturę gotycką 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postać: François Villona legandy arturiańskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, maswerki, gargulce nurty filozofii średniowiecznej – augustynizm i tomizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić cechy kultury średniowiecznej podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić i opisać wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza scharakteryzować sztukę romańską scharakteryzować sztukę gotycką podać i omówić przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza wskazać rolę chrześcijaństwa jako podstawy więzi wiary religijnej i rozumu wyjaśnić koncepcję św. Tomasza z Akwinu rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego <i>christianitas</i> – łacinę, etos rycerski, sztukę gotycką
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					

<p>37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1308, 1320, 1333 • postaci: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 • postaci: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta Andegaweńskiego • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: prawo składu • ideę zjednoczenia Władysława Łokietka • starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami • znaczenie koronacji Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich w XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1267, 1288, 1327 • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • scharakteryzować i wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka • wskazać na mapie ziemie utracone na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 • przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozycję Polski na arenie międzynarodowej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie • scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie • wymienić oraz omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbitcia dzielnicowego • omówić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka
--	--	--	--	---	--

<p>38. Państwo Kazimierza Wielkiego</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1333, 1343, 1364, 1370 • postaci: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1335, 1339, 1349, 1366 • postaci: Jana Luksemburskiego • stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia zjazdów w Wyszehradzie • postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: regalia • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić i scharakteryzować reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego • dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego
<p>39. Unie Polski w XIV–XV w.</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1385 	<p>Uczeń zna:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1392 	<p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły • przyczyny unii polsko-litewskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: unia personalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • daty: 1339, 1384, 1386, 1413 • postać: księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia umowy w Krewie • postanowienia unii w Horodle <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie unii Polski z Węgrami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. • wymienić postanowienia umowy w Krewie • wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły • wyjaśnić początek ewolucji unii polsko-litewskiej – od unii w Krewie do unii w Horodle
40. Wojna z zakonem krzyżackim w XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 • postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojen z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1409–1411, 1415, 1440, 1454 • postać: Pawła Włodkowica • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • przebieg wojny trzynastoletniej <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie, na których wybuchały 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim

	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie: wielka wojna z zakonem, wojna trzynastoletnia 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, Żmudź, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, ziemia chełmińska, ziemia michałowska rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. wskazać i scharakteryzować przyczyny wojny trzynastoletniej wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> pojęcie: Związek Jaszczurczy konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski 	<p>powstania antykrzyżackie</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki wpływające na atrakcyjność Polski dla mieszkańców państwa zakonu krzyżackiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
41. Monarchia stanowa w Polsce	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1374, 1454, 1505 postać: Jana Olbrachta <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1496 strukturę społeczną w Polsce 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów

	<ul style="list-style-type: none"> pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka 	<ul style="list-style-type: none"> główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich konstytucję <i>Nihil novi</i> <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski wyjaśnić, w jaki sposób przywileje ograniczały rolę monarchy 	<ul style="list-style-type: none"> omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza 	
42. Kultura średniowiecznej Polski	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Jana Długosza, Wita Stwosza najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Pawła Włodkowica zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów organizację szkolnictwa w Polsce pierwsze zdanie napisane w języku polskim 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> rolę zakonów na ziemiach polskich dla procesu chrystianizacji i rozwoju kultury <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej wymienić opactwa zakonów w Polsce omówić tematykę poruszaną przez 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka • rolę uniwersytetu w Krakowie • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej na przykładzie zabytków w Polsce 	<p>literaturę średniowieczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej 		
--	---	---	--	--	--